

रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म
इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता
फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले (Parks)
धोरण- २०१८

महाराष्ट्र शासन
उद्योग ऊर्जा व कामगार विभाग,
शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-२०१६/प्र.क्र. २०१/ उद्योग-२,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : १४ फेब्रुवारी, २०१८

प्रस्तावना :-

भारतातील स्थानिक वस्त्रोद्योग आणि पोशाख उद्योगाची उलाढाल सन २०१४ मध्ये ६७ बिलियन अमेरिकन डॉलर्स इतकी होती आणि सदर उद्योग सन २०२१ पर्यंत १४१ बिलियन अमेरिकन डॉलर्स पर्यंत वाढणे अपेक्षित आहे. संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या COMTRADE या संघटनेने या संदर्भात २०१४ मध्ये प्रसिध्द केलेल्या आकडेवारीनुसार भारत हा वस्त्रोद्योग व कपडा निर्याती करीता जागतिक स्तरावर दुसऱ्या क्रमांकावर होता. यामध्ये तयार कपड्यांचा वाटा ४१% सह सन २०१५ मध्ये सर्वाधिक होता. मात्र फक्त कपड्यांचा विचार करता जागतिक निर्यातदारामध्ये भारताचा सहावा क्रमांक होता. सन २०१२ मध्ये एकूण निर्यातीत भारताच्या पोशाखाचा (कपड्यांचा) वाटा फक्त ५% होता. उलटपक्षी बांगला देशाच्या एकूण निर्यातीत ९३%, श्रीलंकेच्या एकूण निर्यातीत ४५% आणि पाकिस्तानच्या एकूण निर्यातीमध्ये १९% इतका वाटा होता.

रेडिमेड गारमेंट उत्पादन क्षेत्र हा वस्त्रोद्योग किंमत साखळीतील अंतिम टप्पा आहेत व मूल्यवृद्धीमध्ये त्यांचे सर्वाधिक योगदान आहे. कमी भांडवली गुंतवणूक आणि जास्त कामगारांची आवश्यकता असलेले हे क्षेत्र आहे. जागतिक बँकेच्या अहवालानुसार, चीन देशाकडून रेडिमेड गारमेंट उत्पादनाच्या किंमतीत जर १०% वाढ झाली तर, भारतातील रेडिमेड गारमेंट निर्मिती उद्योगामध्ये कमीत कमी १.२ दशलक्ष इतक्या रोजगाराच्या नवीन संधी निर्माण होवू शकतात.

रेडिमेड गारमेंट निर्मिती उद्योगामध्ये शहरी, निम-शहरी व ग्रामीण भागातील रोजगारामध्ये स्त्रियांचा हिस्सा हा त्यांच्या इतर उद्योगातील हिश्यापेक्षा खूप अधिक असल्याने याचा सर्वाधिक फायदा स्त्रियांना होणार आहे.

रोजगार निर्मितीची प्रचंड क्षमता असल्या कारणाने रेडिमेड गारमेंट निर्मिती उद्योग क्षेत्रास भक्कम पाठींबा देण्याची आवश्यकता आहे. महाराष्ट्रातील विकसनशील (Under Developed) प्रदेशांतील दरडोई उत्पन्नात वाढ होण्यासाठी उपयुक्त ठरणारी ही बाब आहे. मराठवाडा व विदर्भ या कापूस उत्पादक पट्ट्यामध्ये मोठ्याप्रमाणावर उत्पादन आधारित रोजगार निर्माण करण्यासाठी हे क्षेत्र उपयुक्त ठरणारे आहे.

भारतात तयार कपड्यांची मागणी तीन प्रमुख स्रोताद्वारे प्राप्त होते - घरगुती वापर, घरगुती व्यतिरिक्त क्षेत्र (संस्थात्मक, औद्योगिक आणि तांत्रिक क्षेत्र) आणि निर्यातक्षेत्र. घरगुती क्षेत्रामध्ये तयार कपड्यांचा सर्वाधिक हिस्सा उपभोगला जातो आणि भारतात तयार कपडे (६०%) त्यानंतर घरगुती वापरव्यतिरिक्त क्षेत्र (२१%) आणि तदनंतर निर्यात क्षेत्र (१९%) असा क्रम लागतो. मुंबई प्रामुख्याने उच्च प्रतीचे आणि नवीन पध्दतीचे कपडे (फॅशन गारमेंट) यासाठी निर्यात केंद्र आहे. आंतरराष्ट्रीय दर्जाच्या फॅशन ब्रँडकडून मिळालेली कंत्राटे याचा मुंबईच्या रेडिमेड गारमेंट उद्योग व्यवसायामध्ये फार मोठा हिस्सा आहे. उच्च मुल्यवृद्धीचा (High Value addition) या व्यवसायात समावेश असून विकासाच्या प्रचंड संधी उपलब्ध आहेत. देशातील इतर वस्त्रोद्योग समुहांमध्ये तिरुपुर, लुधियाना, बेंगलुरु, दिल्ली/नोएडा/गुरगांव, कोलकाता, जयपूर आणि इंदोर यांचा समावेश आहे. तिरुपुर, लुधियाना आणि कोलकाता ही कौटुंबिक वापराच्या तयार कपड्यांची प्रमुख केंद्रे आहेत तर बेंगलुरु, दिल्ली/नोएडा/गुरगांव, मुंबई, जयपूर आणि इंदोर ही विणलेल्या कपड्यांसंदर्भात प्रमुख केंद्रे आहेत.

जेम्स अँड ज्वेलरी या क्षेत्राचा, भारताच्या जीडीपी (GDP) मधील वाटा ६.७% इतका आहे आणि भारताच्या परकीय चलन मिळकतीमध्ये फार मोठा सहभाग आहे. सन २०१५-१६ या वर्षामध्ये या क्षेत्रातील निर्यातीतून अंदाजे ३८.६ अब्ज अमेरिकन डॉलर इतका महसूल मिळवून त्याने, या क्षेत्रास पेट्रोलियम उत्पादनानंतर निर्यात क्षेत्रामधील दुसऱ्या मोठ्या क्रमांकावर नेले आहे. संशोधन आणि बाजार पेठेतील अंदाजानुसार, भारतातील २०१४-१९ या कालावधीत जेम्स अँड ज्वेलरी बाजारपेठेत वाढीचा दर (CAGR) हा अंदाजे १५.९५ % इतका अपेक्षित आहे. सदरचे क्षेत्र सर्वाधिक गतीने वाढणाऱ्या क्षेत्रांपैकी एक क्षेत्र असून प्रचंड रोजगार निर्मिती करण्याची क्षमता असल्याने, महाराष्ट्रात हे क्षेत्र मोठ्या प्रमाणावर विकास आणि रोजगार निर्मिती करण्याची क्षमता उपलब्ध करून देणारे आहे.

महाराष्ट्र विशेषतः मुंबई हे हिरे व्यापार (Diamond Trade), डायमंड कटींग (Diamond cutting) आणि चकाकी (Polishing) जडजवाहिर उत्पादन आणि निर्यात यासाठी हिरे व्यापाराचे प्रमुख केंद्र आहे. हे क्षेत्र मोठ्या प्रमाणात असंघटित (Un-organized) स्वरूपाचे आहे आणि यामध्ये मोठ्या संख्येने लघु उत्पादकांचा समावेश आहे. सदरचे उद्योग घटक हे प्रामुख्याने शहरी भागात स्थित असून या ठिकाणी किफायतशीर दरात जागेची उपलब्धता ही फार जटील समस्या आहे. त्यामुळे अशा घटकांच्या वाढीबाबत आव्हानास समोरे जावे लागणार आहे.

देशाची इलेक्ट्रॉनिक्स हार्डवेअरची गरज फार मोठी असून, आता या क्षेत्रातील मागणीची पूर्तता करण्यासाठी उत्पादकता वाढीस चालना देण्यात येत आहे. इलेक्ट्रॉनिक्स हार्डवेअर व सूक्ष्म अभियांत्रिकी घटक हे विशेषतः नागरी भागात स्थित असल्याने व मोठ्या प्रमाणात कामगार वर्गास रोजगार पुरवित असल्याने या क्षेत्रांच्या गरजा सारख्याच आहेत. या घटकांच्या वाढीमध्ये उत्पादनासाठी किफायतशीर दरात जमिनी मिळविणे हे मोठे आव्हान आहे. रेडिमेड गारमेंट निर्मिती,

जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले (Parks) धोरण- २०१८ जाहीर करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले (Parks) धोरण- २०१८ सोबत जोडल्याप्रमाणे या शासन निर्णयान्वये पुढीलप्रमाणे जाहीर करण्यात येत आहे.

२. धोरणाची उद्दीष्टे

२.१ महाराष्ट्राला जागतिक रेडिमेड गारमेंट उत्पादन आणि लोकप्रिय झालेले ब्रँड्स यांचेसाठी सर्वाधिक पसंती असलेले ठिकाण बनविणे. तसेच सूक्ष्म, लघू व मध्यम उपक्रम जे या क्षेत्राचा एक मोठा हिस्सा आहे त्यांची मोठ्या प्रमाणात वाढ आणि विकास करण्यासाठी सुलभीकरण करणे,

२.२ जागेच्या उपलब्धतेशी संबंधित त्यांच्या प्रमुख बाबींबाबत विचार करून संपूर्ण कामगारांच्या क्षेत्रासाठी जोमदार वातावरणाची निर्मिती करणे,

२.३ जेम्स व ज्वेलरी उत्पादन आणि निर्मितीत महाराष्ट्र हे महत्वाचे केंद्र असून, या विभागातील वाढ आणि रोजगार निर्मिती क्षमतेची महत्तम पातळी गाठण्यासाठी सदर धोरणान्वये सुलभीकरण करणे,

२.४ सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक व अभियांत्रिक घटकाकरीता फ्लॅटेड गाळा उपलब्ध करून या क्षेत्राकरीता प्रोत्साहित करणे.

३. रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटकांपुढील आव्हाने

या घटकांना आज पुढील आव्हानांना सामोरे जावे लागत आहे.

(i) नागरी क्षेत्रांमध्ये स्थित विशेषतः उच्च प्रतीची वस्त्रे उत्पादनातील उद्योग घटकांसाठी किफायतशीर दरामध्ये जागेची उपलब्धता.

(ii) सदरचे क्षेत्र हे मोठ्या प्रमाणावर असंघटित असल्याने या क्षेत्रातील कामगारांच्या कामाची परिस्थिती उंचावण्याची आवश्यकता.

(iii) कामाच्या ठिकाणच्या जवळ, उत्पादन करणाऱ्या कामगारांना, राहण्यासाठी आरोग्यदायी राहण्याच्या जागेची अनुपलब्धता.

(iv) कामगार संबंधात कायदानुसार जादा कामाच्या कालावधी, महिला कामगारांच्या रोजगारी आणि इतर बाबी, कामगार संबंधात कायदानुसार असलेल्या निर्बंधता (Restrictions).

(V) उच्च मूल्याच्या भांडवलाची उपलब्धता.

४ ४.१ पात्र उद्योग घटकांची व्याख्या :-

या धोरणाच्या अनुषंगाने रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म, इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटकांची व्याख्या:-

या धोरणांतर्गत “घटक” म्हणजे, जे उत्पादन घटक कापडाचे रुपांतर वापरण्यायोग्य रेडिमेड गारमेंट, गाद्या, गालिचे, आच्छादणे, पडदे, वेबुट्टीदार कापड इत्यादी मध्ये करतील, तसेच यामध्ये पॅकींग करण्यासाठी आणि दरम्यानच्या सर्व प्रक्रियासाठी वापरण्यात आलेल्या तयार कपडयांचा देखील समावेश असेल. घटकांनी वैध उद्योग आधार/ औद्योगिक उद्योजकतेबाबतची कागदपत्रे धारण केलेली असावीत.

त्याचप्रकारे वैध उद्योग आधार (IEM) औद्योगिक उद्योजकतेबाबतची कागदपत्रे धारण करणारे जडजवाहिरेंचे उत्पादन, पैलू पाडणे आणि रत्नांना चकाकी आणणे, पॅकेजिंगचे उत्पादक युनिटस् यांना जेम्स अँड ज्वेलरी युनिटस् म्हणून मानले जातील.

तसेच लहान अभियांत्रिकी घटक, आणि महाराष्ट्र इलेक्ट्रॉनिक्स धोरण -२०१६ मधील परि. ९ मध्ये नमुद केलेल्या व केंद्र शासनाच्या अधिसूचित केलेल्या इलेक्ट्रॉनिक्स रचना प्रणाली व उत्पादक उद्योगांतर्गत यादीमध्ये मोडणाऱ्या सूक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स घटक व याकरीता स्थापित फ्लॅटेड गाळायुक्त पार्कमध्ये कार्यरत असलेल्या घटकांचा समावेश असेल.

४.२ महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाने विकसित केलेली औद्योगिक क्षेत्रे व ग्रामीण भागातील फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुलांच्या (Parks) विकसनाकरीता महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ (MIDC) हे विशेष नियोजन प्राधिकरण असेल.

४.३ रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले पार्क उभारणीकरीता पात्रता :

- जमीन मालक अथवा त्यांनी नियुक्त केलेला विकासक अथवा कोणतेही कायदेशीर अस्तित्व असलेली कंपनी.
- अथवा ज्याचेकडे महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाकडील ३० वर्षांच्या भाडेपट्ट्याचा कालावधी शिल्लक आहे असा भाडेपट्टाधारक हे रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले पार्कच्या उभारणीसाठी पात्र राहतील.

४.४ पूरक सेवा / सुविधा

पूरक सुविधा म्हणजे रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले व्यवसाय करण्यासाठी पूरक ठरणाऱ्या सुविधा होय, ज्यामध्ये पुढील बाबींचा अंतर्भाव नसेल:-

- मॉल्स,
- सिनेमा थिएटर्स, सार्वजनिक सभागृहे आणि मल्टिप्लेक्सेस,

- आम जनतेकरीता विक्रीसाठी असलेल्या रहिवासी सदनिका, तथापि, या मध्ये पुढील बाबींचा अंतर्भाव असेल.
- लहान किरकोळ दुकाने ज्यांचे क्षेत्रफळ हजार चौ.फु पेक्षा जास्त नसावे आणि सदर वर्गवारीतील क्षेत्र एकूण पुरक सेवांच्या पाच टक्के पेक्षा जास्त नसावे ,
- व्यापारी मालाचे शोरूम, प्रशिक्षण संस्था, सामुहिक स्वरूपात उक्त घटकासाठी पुरक ठरणारे बाबींचे कार्यशाळा
- उक्त औद्योगिक संकुलने येथे काम करणाऱ्या कामगारांकरीता रहिवाशी सदनिका, ज्यांचे क्षेत्रफळ शासनाच्या गृहनिर्माण विभागाच्या झोपडपट्टी निर्मुलन प्राधिकरण (SRA) करीता वेळोवेळी निश्चित केले जाईल इतक्या जास्तीत जास्त मर्यादेत चटई क्षेत्र राहिल आणि सदर वर्गवारीतील अनुज्ञेय क्षेत्र एकूण पुरक सेवांच्या प्रमाण २०% च्या मर्यादेत राहिल.
- या संदर्भात विकास आयुक्त (उद्योग) हे एखादया बाबीचे स्पष्टीकरण करण्यास सक्षम प्राधिकारी राहतील.

५ ५.१ औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) :-

कमीत कमी २०,००० चौ. फूट बांधकाम असलेल्या औद्योगिक इमारतीस “औद्योगिक संकुल” म्हणून स्थापित करता येईल. एकूण बांधकामापैकी कमीत कमी ८०% क्षेत्र रेडिमेड गारमेंट निर्माती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सूक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स क्षेत्रातील नोंदणीकृत प्रात्र MSME उत्पादन घटकांकरिता वापरणे बंधनकारक राहिल. जास्तीत जास्त २० % क्षेत्र संबंधित पुरक सेवाकरिता वापरता येईल. (परिच्छेद ४.४ नुसार) नोंदणीकृत उत्पादन घटक म्हणजे (परिच्छेद ४.१ नुसार) उद्योग आधार धारक /प्रात्र घटक.

५.२ औद्योगिक पार्कसाठी राज्यात सर्वत्र १ अथवा अनुज्ञेय असलेला जो जास्त असेल असा मूळ चटई क्षेत्र निर्देशांक अनुज्ञेय असेल. व यावर २००% पर्यंत अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांक रस्त्याच्या रुंदीची उपलब्धतेच्या अधीन राहून अनुज्ञेय असेल. उद्योग संचालनालयाने मान्यता दिलेल्या नोंदणीकृत सार्वजनिक व खाजगी उद्यानांना प्रचलीत रेडीरेकनर दरावर अधिमुल्यासहित किंवा शिवाय औद्योगिक पार्कच्या विकसनासाठी २००% अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांक रस्त्याच्या रुंदीची उपलब्धतेच्या अधीन राहून खालील प्रमाणे अनुज्ञेय असेल :-

अ. क्र.	पार्कचे ठिकाण (पीएसआय २०१३ मध्ये व्याख्या केल्यानुसार)	अधिमुल्य
१.	शून्य उद्योग जिल्हा व नक्षलवाद प्रभावित क्षेत्र	काही नाही
२.	पुणे, ठाणे, बृहन्मुंबई, कल्याण- डोंबिवली, मीरा भायंदर, पनवेल, उल्हासनगर, अंबरनाथ, नवी मुंबई हे महानगरपालिका विभाग, उद्योग जिल्हा व नक्षलवादाने प्रभावित विभाग यांच्या व्यतिरिक्त.	१०%
३.	पुणे, ठाणे, बृहन्मुंबई, कल्याण -डोंबिवली, मीरा भायंदर, पनवेल, उल्हासनगर, अंबरनाथ, नवी मुंबई महानगरपालिका विभाग	१५%

टिप :- तथापि अधिमुल्याची आकारणी विकासकाने अतिरिक्त चटई क्षेत्रासाठी केलेल्या मागणीपर्यंत सिमित राहिल.

६. झोन निर्बंधांमध्ये शिथिलता

शेती, उद्योग किंवा व्यापार क्षेत्रासाठी रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले पार्कची निकड लक्षात घेता, सदर धोरण राज्यभरातील सर्व विभागांमध्ये अनुज्ञेय असेल. कृषी व ना-विकास क्षेत्रासाठी अथवा औद्योगिक क्षेत्र वगळून ज्या क्षेत्रामध्ये झोन बदलाची आवश्यकता असेल अशा क्षेत्रामध्ये झोन बदल अधिमूल्याची आकारणी टाऊनशीप धोरणाच्या धर्तीवर रेडीरेकनर दराच्या १५ % दराने केली जाईल.

७. आर्थिक प्रोत्साहने (Fiscal Incentives) (फक्त गारमेंट प्रकल्पासाठी)

राज्यातील पात्र सूक्ष्म, लघु, मध्यम व मोठ्या रेडिमेड गारमेंट निर्मिती उपक्रमांना सामूहिक प्रोत्साहन योजनेअंतर्गत एक टप्पा वरील वर्गवारीनुसार प्रोत्साहने अनुज्ञेय होतील. (उदा. “ब” तालुक्यातील घटकांना “क” तालुक्यास लागू असलेली प्रोत्साहने प्राप्त होतील.) गारमेंट प्रकल्पासाठी विशाल अतिविशाल उपक्रमांना खालीलप्रमाणे गुंतवणूक व रोजगारावर दर्जा देण्यात येईल.

	अ व ब क्षेत्रे		उद्योग विरहीत जिल्हे नक्षलवाद प्रभावी क्षेत्र		इतर क्षेत्रे	
	गुंतवणूक (रु.कोटीत)	रोजगार	गुंतवणूक (रु.कोटीत)	रोजगार	गुंतवणूक (रु.कोटीत)	रोजगार
विशाल	२५०	१५००	५०	२५०	१००	२५०
अतिविशाल	रु. ५०० कोटी गुंतवणूक व ३००० थेट रोजगार					

७.१ विशाल/अतिविशाल प्रकल्पांसाठी पात्रता कालावधी १० वर्षापेक्षा जास्त असल्यास प्रोत्साहने वितरणाची वार्षिक मर्यादा ही आर्थिक प्रोत्साहनाचे एकूण रकमेचा पात्रता कालावधीनुसारच्या वर्षाच्या संख्येने भागून निर्धारित करण्यात येईल. एखाद्या वर्षासाठीची प्रत्यक्ष मंजूर मर्यादा व वार्षिक प्रोत्साहने वितरण मर्यादा यामधील तफावत पुढील वर्षी विचारात घेण्याची तरतूद असेल.

७.२ उद्योग ऊर्जा व कामगार विभागाच्या शासन निर्णय क्र.पीएसआय-२०१३/प्र.क्र.५४/उद्योग-८, दिनांक ०१ एप्रिल, २०१३ आणि तदनंतर मंत्रीमंडळ उपसमिती किंवा उच्चाधिकार समितीच्या निर्णयावर आधारीत निर्गमित केलेल्या शासन निर्णय किंवा मार्गदर्शक सूचनांनुसार, विशाल प्रकल्पांना देय प्रोत्साहने ठरविण्यात येतील. पात्र विशाल व अतिविशाल घटकाकरिता अनुज्ञेय गुंतवणूक कालावधी राज्याचा “अ” आणि “ब” क्षेत्रात ८ वर्ष व इतर क्षेत्रात १० वर्ष इतका असेल. अशा उद्योगास दयावयाची एकत्रित सामूहिक प्रोत्साहने “Template” प्रमाणे असतील.

७.३ महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या क्षेत्रात एखाद्या पात्र प्रकल्पाने जर अनुज्ञेय विकास कालावधीच्या आत बांधकाम पूर्णत्वाचा दाखला घेऊन वाणिज्यिक उत्पादनास सुरुवात केली तर त्यास महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाला उर्वरित विकास कालावधी करीता, भरण्यात येणारे विविध

शुल्क म्हणजे पाणी शुल्क, सेवा शुल्क, अग्निशमन उपकरातून खाली नमूद केल्याप्रमाणे सवलत अनुज्ञेय करण्यात येईल.

अ.क्र.	इमारत पूर्णत्वाचा दाखला (BCC)	सवलतीचा प्रकार
१	किमान ५० % व ७५% च्या आत	१००% सेवा शुल्कातून व अग्निशमन उपकरातून माफी + पाणी शुल्कात २०% सवलत
२	किमान ७५ % व १००% च्या आत	१००% सेवा शुल्कातून व अग्निशमन उपकरातून माफी + पाणी शुल्कात ३०% सवलत
३	१०० %	१००% सेवा शुल्कातून व अग्निशमन उपकरातून माफी + पाणी शुल्कात ४०% सवलत

वरील सवलत घटकाच्या मूळ भूखंड विकसित कालावधी (Development Period) मधील उर्वरित (वरीलप्रमाणे इमारत पूर्णत्वाचा दाखला प्राप्त करुन उत्पादनात गेल्याच्या दिनांकापासून) कालावधीकरिता अनुज्ञेय असेल.

७.४ या धोरणांतर्गत राज्य शासनाकडून देय करण्यात आलेली प्रोत्साहने ही केंद्र शासनातर्फे किंवा त्यांचे कोणत्याही यंत्रणेमार्फत किंवा स्थानिक प्राधिकरणामार्फत देय करण्यात आलेल्या प्रोत्साहनाशिवाय असतील.

७.५ मुद्रांक शुल्क परतावा

पात्र गारमेंट घटकांच्या गुंतवणूक कालावधीमध्ये खरेदी करण्यात आलेल्या जमिनीची अथवा गाळेसाठी अथवा भाडेपट्टीने घेतलेल्या जमिनीकरीता अथवा गाळेसाठी देय करण्यात आलेल्या तसेच बँक कर्जाकरिता दस्तऐवजा वरील मुद्रांक शुल्काचा परतावा/ सवलत राज्याच्या औद्योगिक धोरण-२०१३ नुसार अनुज्ञेय असेल.

७.६ प्रत्येक वर्षी सूक्ष्म, लघु व मध्यम प्रकल्प उपक्रम (MSME) आणि मोठे उपक्रम (LE) यांना अनुज्ञेय असणाऱ्या एकत्रित सवलती (Basket of Incentives) अंतर्गत अनुदानाची रक्कम ही एकूण मंजूर एकत्रित सवलतीच्या १/१० च्या मर्यादेपर्यंत असेल. प्रत्यक्ष मंजूर झालेले अनुदान आणि त्यावर्षी देय असलेले अनुदान यातील फरक पुढे देय (Carry Forward) केला जाईल.

८. औद्योगिक दराने वीज पुरवठा

रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले (Parks)/ धोरण- २०१८ मधील व्यावसायिक व व्यापारी सुविधांच्या व्यतिरिक्तच्या उपक्रमांसाठी औद्योगिक दराने वीज उपलब्ध करून देण्यात येईल. या धोरणातील घटकांना महाराष्ट्र वीज नियामक कंपनीच्या तरतुदीनुसार Power Distribution Franchises model स्वीकारता येईल. तसेच अपारंपारिक ऊर्जा स्रोताचा वापर करून, वीज निर्मिती व वीज वितरण तसेच वीज विक्री संबंधित पार्क क्षेत्रात करण्याची मुभा असेल. याशिवाय महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी लि. (MSEDCL) कडून त्यांच्या अधिनियमातील तरतुदीनुसार अन्य कोणत्याही विद्युत निर्मिती करणाऱ्या कंपनीकडून वीज घेण्याची मुभा या धोरणातील घटकांना असेल. तसेच Substation ते Switching Station मध्ये Access Approval देईल. याशिवाय विद्युत ग्राहक तारांमधून Substation Switching Station ला Lilo of Power अनुज्ञेय राहिल. या धोरणातील घटकांना २४X७ अखंडरित्या वीज पुरवठा एक्सप्रेस फीडर मार्फत करण्यात येईल.

९. सामाईक सुविधा केंद्र

रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुलासाठी सामाईक सुविधा केंद्र उभारण्यासाठी प्रकरण निहाय अवलोकन करून महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ मदत करेल. तसेच खाजगी उद्योग स्वतःचे सामाईक सुविधा केंद्र उभारून चालवतील. या केंद्रामध्ये प्रशिक्षण, परीक्षण, रचना इ.साठी सामाईक सुविधा असतील.

९.१ सर्व प्रकारच्या वर्गीकृत औद्योगिक क्षेत्रातील रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी या सूक्ष्म, लघु व मध्यम औद्योगिक उपक्रमांच्या पत पात्रता निर्धारणासाठी (क्रेडीट रेटिंग) (एक वेळेस द्यावयाचे) प्रोत्साहने रु. ४०,०००/- (रु चाळीस हजाराच्या मर्यादेत राहून भारतीय लघु उद्योग विकास बँक (SIDBI)/ शासनाच्या अधिकृत पतपात्रता निर्धारण अभिकरणाने (Government Accredited Credit Rating Agency) केलेल्या पतपात्रता निर्धारण खर्चाच्या ७५ टक्के इतकी प्रोत्साहनात्मक रक्कम देण्यात येईल.

१०. ज्या खाजगी औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) यांनी प्रस्तुत धोरणातील तरतुदीनुसार अतिरिक्त चटईक्षेत्र निर्देशांकाचा लाभ घेतला आहे आणि कालांतराने औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) मधील बांधीव जागेचा वापर अनुज्ञेय असलेल्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त इतर प्रयोजनासाठी वापर करीत असल्याचे निदर्शनास आल्यास, दंडात्मक कारवाई केली जाईल.

१०.१ जे बांधीव क्षेत्र अनुज्ञेय असलेल्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त इतर प्रयोजनासाठी वापरले जात असेल, त्या बांधीव क्षेत्रासाठी प्रचलित रेडिरेकनर दराच्या ०.३ टक्के (तीन दशांश टक्के) प्रति दिवस इतकी रक्कम दंड म्हणून आकारली जाईल.

१०.२ संबंधित खाजगी औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) यांना उद्योग संचालनालय व ज्यांनी इमारत आराखडास मंजूर केला आहे असे नियोजन प्राधिकरण यांच्या अधिकारी वर्गाचा गट प्रत्यक्ष जागेला भेट देऊन बांधीव जागेच्या गैरवापराबाबत खात्री करेल.

११. औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) च्या नोंदणी करणाबाबत.

माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहायभूत सेवा धोरण २०१५ मधील माहिती तंत्रज्ञान उद्यानांना अवलंबलेली कार्यपध्दतीच्या धर्तीवर या धोरणांतर्गत सर्व खाजगी व सार्वजनिक रेडीमेड गारमेंट, जेम्स अॅन्ड ज्वेलरी, सूक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक व अभियांत्रिक घटकांची औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) ना (LOI) आणि नोंदणीपत्र निर्गमित करण्यात येईल. उद्योग संचालनालयाकडून या संदर्भात स्वतंत्ररित्या मार्गदर्शक तत्वे निर्गमित करण्यात येईल.

१२. कामगार कल्याण सहाय्य (Workforce Welfare Assistance)

केंद्र शासनाच्या नवीन वस्त्रोद्योग धोरणानुसार ३ वर्षाकरीता ज्यांचे उत्पन्न दरमहा रु. १५,०००/- पेक्षा कमी आहे. अशा नवीन गारमेंट उद्योजकांच्या कर्मचाऱ्यांचा कामगार निर्वाह निधी " Employees Provident Fund Scheme" मधील कर्मचाऱ्यांच्या निर्वाह निधीच्या अंशदान केंद्र शासन अदा करील. "Employees Contribution of the Employees " पोटीचे संपूर्ण १२% रकमेचा परतावा केंद्र शासनाकडून करण्यात येणार आहे. केंद्र शासनाकडील योजनेचा लाभ संपल्यानंतर महाराष्ट्र शासनाकडून उक्त प्रोत्साहने घटकांच्या पुढील ३ वर्षांच्या कार्यकाळाकरीता (Operations period of the unit) परतावा स्वरूपात देण्यात येईल.

१३. प्रशिक्षण सहाय्यता

घटकांच्या कार्यकाळ सुरु झाल्यापासून (Commencement of the operations) प्रारंभिक ३ वर्षांच्या कालावधीकरीता, रु. ३०००, प्रतिवर्ष प्रति कर्मचारी या प्रमाणे महाराष्ट्र शासनाकडून प्रशिक्षण सहाय्यता गारमेंट घटकासाठी देण्यात येईल.

१४. सीमा शुल्क तपासणी (Custom Clearness)

प्राधिकाऱ्यांशी संपर्क साधून कालबध्द पध्दतीने वेळेत सीमाशुल्क तपासणी करणे आणि "Star Express houses Status" दर्जा देऊन तपासणी करणे पासून शिथिलीता (Relaxation) देणे बाबत कार्यवाही करण्यात येईल. यासाठी MAITRI मार्फत समन्वय अधिकाऱ्यांची नियुक्ती केली जाईल.

१५. धोरणाचा कालावधी :

सदरचे धोरण लागू झाल्यापासून पाच वर्षांपर्यंत अस्तित्वात राहील.

१६. मा. मंत्रीमंडळाने दिलेली मान्यता विचारात घेऊन, या शासन निर्णयातील संबंधित तरतुदींच्या संदर्भात मंत्रालयीन विविध विभागाकडून स्वतंत्रपणे शासन निर्णय / अधिसूचना निर्गमित करणे अपेक्षित आहे. त्या संबंधित यादी परिशिष्ट-अ मध्ये नमूद करण्यात आली असून, स्तंभ २ मध्ये

नमूद केलेल्या शासन निर्णयाच्या परिच्छेदामधील निर्णय विचारात घेऊन स्तंभ -४ मध्ये नमूद केलेल्या विभागाकडून तत्संबंधी आदेश / मार्गदर्शक तत्वे / शासन निर्णय / विकास नियंत्रण नियमावलीत सुधारणा अधिसूचना निर्गमित करण्याबाबत कार्यवाही करण्यात येईल.

१७. या शासन निर्णयानुसार सर्व संबंधित विभागांनी आवश्यक ते आदेश अधिसूचना त्वरीत निर्गमित कराव्यात.

१८. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या संकेत स्थळावर www.maharashtra.gov.in येथे उपलब्ध असून त्याचा संगणक संकेतांक २०१८०२१४१८०७०८२५१० आहे. सदर शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने सांक्षातिक करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(संजय देगांवकर)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १ मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
२. विरोधी पक्षनेते विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई,
३. विरोधी पक्षनेते, विधानपरिषद, यांचे खाजगी सचिव, विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई,
- ४ अध्यक्ष, विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई
- ५ सभापती, विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई,
- ६ मा. मंत्री (उद्योग), मंत्रालय, मुंबई,
- ७ अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- ८ अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- ९ अपर मुख्य सचिव, गृह निर्माण विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १० प्रधान सचिव (मदत व पुनर्वसन), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- ११ प्रधान सचिव (नवि-१), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १२ प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग), सहकार पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १३ प्रधान सचिव (परिवहन), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १४ प्रधान सचिव (कामगार), उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १५ प्रधान सचिव (ऊर्जा), उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १६ सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,

- १७ विकास आयुक्त (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मंत्रालयासमोर, मुंबई,
- १८ मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, अंधेरी (पूर्व), मुंबई,
- १९ महानगरपालिका आयुक्त, महानगर पालिका (सर्व),
- २० संचालक, नगररचना व मूल्यनिर्धारण, पुणे,
- २१ विभागीय आयुक्त, कोकण, नाशिक, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर, अमरावती
- २२ जिल्हाधिकारी (सर्व),
- २३ सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- २४ सर्व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- २५ उद्योग विभागातील सर्व सहसचिव/उपसचिव/कक्ष अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई,
- २६ मुख्य सचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई,
- २७ अपर मुख्य सचिव (उद्योग) यांचे स्वीय सहाय्यक, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २८ सह सचिव (उद्योग-२) यांचे स्वीय सहाय्यक, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २९ निवडनस्ती (उद्योग-२)

शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण-२०१६/(प्र.क्र.२०१)/उद्योग-२, दिनांक १४ फेब्रुवारी २०१८ सोबतचे

परिशिष्ट - "अ"			
अ.क्र.	सोबतच्या शासन निर्णयातील परिच्छेद क्रमांक	कार्यवाही विषय	कार्यवाही अपेक्षित संबंधित विभागाचे नाव
१	५.१	औद्योगिक संकुले	नगर विकास विभाग (नवि-१)
२	५.२	एकात्मिक औद्योगिक पार्क /औद्योगिक पार्कसाठी २०० % पर्यंत अतिरिक्त चटई क्षेत्र	
३	६	झोन निर्बंधामध्ये शिथिलता	
४	७.५	मुद्रांक शुल्क परतावा	महसूल व वन विभाग (मुद्रांक)
५	८	औद्योगिक दराने वीज पूरवठा	ऊर्जा विभाग
६	१०	दंडात्मक कार्यवाही करणे	नगर विकास विभाग व महसूल विभाग

**रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व
अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले (Parks)
घोरण- २०१८**

प्रस्तावना :-

भारतातील स्थानिक वस्त्रोद्योग आणि पोशाख उद्योगाची उलाढाल सन २०१४ मध्ये ६७ बिलियन अमेरिकन डॉलर्स इतकी होती आणि सदर उद्योग सन २०२१ पर्यंत १४१ बिलियन अमेरिकन डॉलर्स पर्यंत वाढणे अपेक्षित आहे. संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या COMTRADE या संघटनेने या संदर्भात २०१४ मध्ये प्रसिध्द केलेल्या आकडेवारीनुसार भारत हा वस्त्रोद्योग व कपडा निर्याती करीता जागतिक स्तरावर दुसऱ्या क्रमांकावर होता. यामध्ये तयार कपड्यांचा वाटा ४१% सह सन २०१५ मध्ये सर्वाधिक होता. मात्र फक्त कपड्यांचा विचार करता जागतिक निर्यातदारामध्ये भारताचा सहावा क्रमांक होता. सन २०१२ मध्ये एकूण निर्यातीत भारताच्या पोशाखाचा (कपड्यांचा) वाटा फक्त ५% होता. उलटपक्षी बांगला देशाच्या एकूण निर्यातीत ९३%, श्रीलंकेच्या एकूण निर्यातीत ४५% आणि पाकिस्तानच्या एकूण निर्यातीमध्ये १९% इतका वाटा होता.

१.२ रेडिमेड गारमेंट उत्पादन क्षेत्र हा वस्त्रोद्योग किंमत साखळीतील अंतिम टप्पा आहेत व मूल्यवृद्धीमध्ये त्यांचे सर्वाधिक योगदान आहे. कमी भांडवली गुंतवणूक आणि जास्त कामगारांची आवश्यकता असलेले हे क्षेत्र आहे. जागतिक बँकेच्या अहवालानुसार, चीन देशाकडून रेडिमेड गारमेंट उत्पादनाच्या किंमतीत जर १०% वाढ झाली तर, भारतातील रेडिमेड गारमेंट निर्मिती उद्योगामध्ये कमीत कमी १.२ दशलक्ष इतक्या रोजगाराच्या नवीन संधी निर्माण होवू शकतात.

१.३ रेडिमेड गारमेंट निर्मिती उद्योगामध्ये शहरी, निम-शहरी व ग्रामीण भागातील रोजगारामध्ये स्त्रियांचा हिस्सा हा त्यांच्या इतर उद्योगातील हिश्यापेक्षा खूप अधिक असल्याने याचा सर्वाधिक फायदा स्त्रियांना होणार आहे.

१.४ रोजगार निर्मितीची प्रचंड क्षमता असल्या कारणाने रेडिमेड गारमेंट निर्मिती उद्योग क्षेत्रास भक्कम पाठींबा देण्याची आवश्यकता आहे. महाराष्ट्रातील विकसनशील (Under Developed) प्रदेशांतील दरडोई उत्पन्नात वाढ होण्यासाठी उपयुक्त ठरणारी ही बाब आहे. मराठवाडा व विदर्भ या कापूस उत्पादक पट्ट्यामध्ये मोठ्याप्रमाणावर उत्पादन आधारित रोजगार निर्माण करण्यासाठी हे क्षेत्र उपयुक्त ठरणारे आहे.

१.५ भारतात तयार कपड्यांची मागणी तीन प्रमुख स्रोताद्वारे प्राप्त होते - घरगुती वापर, घरगुती व्यतिरिक्त क्षेत्र (संस्थात्मक, औद्योगिक आणि तांत्रिक क्षेत्र) आणि निर्यातक्षेत्र. घरगुती क्षेत्रामध्ये तयार कपड्यांचा सर्वाधिक हिस्सा उपभोगला जातो आणि

भारतात तयार कपडे (६०%) त्यानंतर घरगुती वापराव्यतिरिक्त क्षेत्र (२१%) आणि तदनंतर निर्यात क्षेत्र (१९%) असा क्रम लागतो. मुंबई प्रामुख्याने उच्च प्रतीचे आणि नवीन पध्दतीचे कपडे (फॅशन गारमेंट) यासाठी निर्यात केंद्र आहे. आंतरराष्ट्रीय दर्जाच्या फॅशन ब्रँडकडून मिळालेली कंत्राटे याचा मुंबईच्या रेडिमेड गारमेंट उद्योग व्यवसायामध्ये फार मोठा हिस्सा आहे. उच्च मुल्यवृद्धीचा (High Value addition) या व्यवसायात समावेश असून विकासाच्या प्रचंड संधी उपलब्ध आहेत. देशातील इतर वस्त्रोद्योग समुहांमध्ये तिरुपुर, लुधियाना, बेंगलुरु, दिल्ली/नोएडा/गुरगांव, कोलकाता, जयपूर आणि इंदोर यांचा समावेश आहे. तिरुपुर, लुधियाना आणि कोलकाता ही कौटुंबिक वापराच्या तयार कपड्यांची प्रमुख केंद्रे आहेत तर बेंगलुरु, दिल्ली/नोएडा/गुरगांव, मुंबई, जयपूर आणि इंदोर ही विणलेल्या कपड्यांसंदर्भात प्रमुख केंद्रे आहेत.

१.६ जेम्स अँड ज्वेलरी या क्षेत्राचा, भारताच्या जीडीपी (GDP) मधील वाटा ६.७% इतका आहे आणि भारताच्या परकीय चलन मिळकतीमध्ये फार मोठा सहभाग आहे. सन २०१५-१६ या वर्षामध्ये या क्षेत्रातील निर्यातीतून अंदाजे ३८.६ अब्ज अमेरिकन डॉलर इतका महसूल मिळवून त्याने, या क्षेत्रास पेट्रोलियम उत्पादनानंतर निर्यात क्षेत्रामधील दुसऱ्या मोठ्या क्रमांकावर नेले आहे. संशोधन आणि बाजार पेठेतील अंदाजानुसार, भारतातील २०१४-१९ या कालावधीत जेम्स अँड ज्वेलरी बाजारपेठेत वाढीचा दर (CAGR) हा अंदाजे १५.९५ % इतका अपेक्षित आहे. सदरचे क्षेत्र सर्वाधिक गतीने वाढणाऱ्या क्षेत्रांपैकी एक क्षेत्र असून प्रचंड रोजगार निर्मिती करण्याची क्षमता असल्याने, महाराष्ट्रात हे क्षेत्र मोठ्या प्रमाणावर विकास आणि रोजगार निर्मिती करण्याची क्षमता उपलब्ध करून देणारे आहे.

१.७ महाराष्ट्र विशेषतः मुंबई हे हिरे व्यापार (Diamond Trade), डायमंड कर्टींग (Diamond cutting) आणि चकाकी (Polishing) जडजवाहिर उत्पादन आणि निर्यात यासाठी हिरे व्यापाराचे प्रमुख केंद्र आहे. हे क्षेत्र मोठ्या प्रमाणात असंघटित (Un-organized) स्वरूपाचे आहे आणि यामध्ये मोठ्या संख्येने लघु उत्पादकांचा समावेश आहे. सदरचे उद्योग घटक हे प्रामुख्याने शहरी भागात स्थित असून या ठिकाणी किफायतशीर दरात जागेची उपलब्धता ही फार जटील समस्या आहे. त्यामुळे अशा घटकांच्या वाढीबाबत आव्हानास समोरे जावे लागणार आहे.

१.८ देशाची इलेक्ट्रॉनिक्स हार्डवेअरची गरज फार मोठी असून, आता या क्षेत्रातील मागणीची पूर्तता करण्यासाठी उत्पादकता वाढीस चालना देण्यात येत आहे. इलेक्ट्रॉनिक्स हार्डवेअर व सूक्ष्म अभियांत्रिकी घटक हे विशेषतः नागरी भागात स्थित असल्याने व मोठ्या प्रमाणात कामगार वर्गास रोजगार पुरवित असल्याने या क्षेत्रांच्या गरजा सारख्याच आहेत. या घटकांच्या वाढीमध्ये उत्पादनासाठी किफायतशीर दरात जमिनी मिळविणे हे मोठे आव्हान आहे.

२. धोरणाची उद्दीष्टे :-

२.१ महाराष्ट्राला जागतिक रेडिमेड गारमेंट उत्पादन आणि लोकप्रिय झालेले ब्रँड्स यांचेसाठी सर्वाधिक पसंती असलेले ठिकाण बनविणे. तसेच सूक्ष्म, लघू व मध्यम उपक्रम जे या क्षेत्राचा एक मोठा हिस्सा आहे त्यांची मोठ्या प्रमाणात वाढ आणि विकास करण्यासाठी सुलभीकरण करणे,

२.२ जागेच्या उपलब्धतेशी संबंधित त्यांच्या प्रमुख बाबींबाबत विचार करून संपूर्ण कामगारांच्या क्षेत्रासाठी जोमदार वातावरणाची निर्मिती करणे,

२.३ जेम्स व ज्वेलरी उत्पादन आणि निर्मितीत महाराष्ट्र हे महत्वाचे केंद्र असून, या विभागातील वाढ आणि रोजगार निर्मिती क्षमतेची महत्तम पातळी गाठण्यासाठी सदर धोरणान्वये सुलभीकरण करणे,

२.४ सूक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक व अभियांत्रिकी घटकाकरीता फ्लॅटेड गाळा उपलब्ध करून या क्षेत्राकरीता प्रोत्साहित करणे.

३. रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सूक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटकांपुढील आव्हाने :-

या घटकांना आज पुढील आव्हानांना सामोरे जावे लागत आहे.

- i) नागरी क्षेत्रांमध्ये स्थित विशेषतः उच्च प्रतीची वस्त्रे उत्पादनातील उद्योग घटकांसाठी किफायतशीर दरामध्ये जागेची उपलब्धता.
- ii) सदरचे क्षेत्र हे मोठ्या प्रमाणावर असंघटित असल्याने या क्षेत्रातील कामगारांच्या कामाची परिस्थिती उंचावण्याची आवश्यकता.
- iii) कामाच्या ठिकाणच्या जवळ, उत्पादन करणाऱ्या कामगारांना, राहण्यासाठी आरोग्यदायी राहण्याच्या जागेची अनुपलब्धता.
- iv) कामगार संबंधात कायदानुसार जादा कामाच्या कालावधी, महिला कामगारांच्या रोजगारी आणि इतर बाबी, कामगार संबंधात कायदानुसार असलेल्या निर्बंधता (Restrictions).
- v) उच्च मूल्याच्या भांडवलाची उपलब्धता.

४ ४.१ पात्र उद्योग घटकांची व्याख्या :-

या धोरणाच्या अनुषंगाने रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सूक्ष्म, इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटकांची व्याख्या:-

या धोरणांतर्गत “घटक” म्हणजे, जे उत्पादन घटक कापडाचे रुपांतर वापरण्यायोग्य रेडिमेड गारमेंट, गाद्या, गालिचे, आच्छादणे, पडदे, वेबुट्टीदार कापड इत्यादी मध्ये करतील, तसेच यामध्ये पॅकींग करण्यासाठी आणि दरम्यानच्या सर्व

प्रक्रियासाठी वापरण्यात आलेल्या तयार कपड्यांचा देखील समावेश असेल. घटकांनी वैध उद्योग आधार/ औद्योगिक उद्योजकतेबाबतची कागदपत्रे धारण केलेली असावीत.

त्याचप्रकारे वैध उद्योग आधार (IEM) औद्योगिक उद्योजकतेबाबतची कागदपत्रे धारण करणारे जडजवाहिरेंचे उत्पादन, पैलू पाडणे आणि रत्नांना चकाकी आणणे, पॅकेजिंगचे उत्पादक युनिटस् यांना जेम्स अँड ज्वेलरी युनिटस् म्हणून मानले जातील.

तसेच लहान अभियांत्रिकी घटक, आणि महाराष्ट्र इलेक्ट्रॉनिक्स धोरण -२०१६ मधील परि. ९ मध्ये नमुद केलेल्या व केंद्र शासनाच्या अधिसूचित केलेल्या इलेक्ट्रॉनिक्स रचना प्रणाली व उत्पादक उद्योगांतर्गत यादीमध्ये मोडणाऱ्या सूक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स घटक व याकरीता स्थापित फ्लॅटेड गाळायुक्त पार्कमध्ये कार्यरत असलेल्या घटकांचा समावेश असेल.

४.२ महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाने विकसित केलेली औद्योगिक क्षेत्रे व ग्रामीण भागातील फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुलांच्या (Parks) विकसनाकरीता महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ (MIDC) हे विशेष नियोजन प्राधिकरण असेल.

४.३ रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले पार्क उभारणीकरीता पात्रता :

- जमीन मालक अथवा त्यांनी नियुक्त केलेला विकासक अथवा कोणतेही कायदेशीर अस्तित्व असलेली कंपनी.
- अथवा ज्याचेकडे महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाकडील ३० वर्षांच्या भाडेपट्ट्याचा कालावधी शिल्लक आहे असा भाडेपट्टाधारक हे रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले पार्कच्या उभारणीसाठी पात्र राहतील.

४.४ पूरक सेवा / सुविधा :-

पूरक सुविधा म्हणजे रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले व्यवसाय करण्यासाठी पूरक ठरणान्या सुविधा होय, ज्यामध्ये पुढील बाबींचा अंतर्भाव नसेल:-

- मॉल्स,
- सिनेमा थिएटर्स, सार्वजनिक सभागृहे आणि मल्टिप्लेक्सेस,
- आम जनतेकरीता विक्रीसाठी असलेल्या रहिवासी सदनिका, तथापि, या मध्ये पुढील बाबींचा अंतर्भाव असेल:-
- लहान किरकोळ दुकाने ज्यांचे क्षेत्रफळ हजार चौ.फु पेक्षा जास्त नसावे आणि सदर वर्गवारीतील क्षेत्र एकूण पुरक सेवांच्या पाच टक्के पेक्षा जास्त नसावे ,

- व्यापारी मालाचे शोरूम, प्रशिक्षण संस्था, सामुहिक स्वरूपात उक्त घटकासाठी पुरक ठरणारे बाबींचे कार्यशाळा
- उक्त औद्योगिक संकुलने येथे काम करणाऱ्या कामगारांकरीता रहिवाशी सदनिका, ज्यांचे क्षेत्रफळ शासनाच्या गृहनिर्माण विभागाच्या झोपडपट्टी निर्मुलन प्राधिकरण (SRA) करीता वेळोवेळी निश्चित केले जाईल इतक्या जास्तीत जास्त मर्यादेत चटई क्षेत्र राहिल आणि सदर वर्गवारीतील अनुज्ञेय क्षेत्र एकूण पुरक सेवांच्या प्रमाण २०% च्या मर्यादेत राहिल.
- या संदर्भात विकास आयुक्त (उद्योग) हे एखादया बाबीचे स्पष्टीकरण करण्यास सक्षम प्राधिकारी राहतील.

५ ५.१ औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) :-

कमीत कमी २०,००० चौ. फूट बांधकाम असलेल्या औद्योगिक इमारतीस “औद्योगिक संकुल” म्हणून स्थापित करता येईल. एकूण बांधकामापैकी कमीत कमी ८०% क्षेत्र रेडिमेड गारमेंट निर्मीती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सूक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स क्षेत्रातील नोंदणीकृत पात्र MSME उत्पादन घटकांकरिता वापरणे बंधनकारक राहिल. जास्तीत जास्त २० % क्षेत्र संबंधित पूरक सेवाकरिता वापरता येईल. (परिच्छेद ४.४ नुसार) नोंदणीकृत उत्पादन घटक म्हणजे (परिच्छेद ४.९ नुसार) उद्योग आधार धारक /पात्र घटक.

५.२ औद्योगिक पार्कसाठी राज्यात सर्वत्र १ अथवा अनुज्ञेय असलेला जो जास्त असेल असा मूळ चटई क्षेत्र निर्देशांक अनुज्ञेय असेल. व यावर २००% पर्यंत अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांक रस्त्याच्या रुंदीची उपलब्धतेच्या अधीन राहून अनुज्ञेय असेल. उद्योग संचालनालयाने मान्यता दिलेल्या नोंदणीकृत सार्वजनिक व खाजगी उद्यानांना प्रचलीत रेडीरेकनर दरावर अधिमूल्यासहित किंवा शिवाय औद्योगिक पार्कच्या विकसनासाठी २००% अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांक रस्त्याच्या रुंदीची उपलब्धतेच्या अधीन राहून खालील प्रमाणे अनुज्ञेय असेल :-

क्र.	पार्कचे ठिकाण (पीएसआय २०१३ मध्ये व्याख्या केल्यानुसार)	अधिमूल्य
१.	शून्य उद्योग जिल्हा व नक्षलवाद प्रभावित क्षेत्र	काही नाही
२.	पुणे, ठाणे, बृहन्मुंबई, कल्याण- डोंबिवली, मीरा भायंदर, पनवेल, उल्हासनगर, अंबरनाथ, नवी मुंबई हे महानगरपालिका विभाग, उद्योग जिल्हा व नक्षलवादाने प्रभावित विभाग यांच्या व्यतिरिक्त.	१०%
३.	पुणे, ठाणे, बृहन्मुंबई, कल्याण -डोंबिवली, मीरा भायंदर, पनवेल, उल्हासनगर, अंबरनाथ, नवी मुंबई महानगरपालिका विभाग	१५%

टिप :- तथापि अधिमूल्याची आकारणी विकासकाने अतिरिक्त चटई क्षेत्रासाठी केलेल्या मागणीपर्यंत सिमित राहिल.

६. झोन निर्बंधांमध्ये शिथिलता

शेती, उद्योग किंवा व्यापार क्षेत्रासाठी रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले पार्कची निकड लक्षात घेता, सदर धोरण राज्यभरातील सर्व विभागांमध्ये अनुज्ञेय असेल. कृषी व ना-विकास क्षेत्रासाठी अथवा औद्योगिक क्षेत्र वगळून ज्या क्षेत्रामध्ये झोन बदलाची आवश्यकता असेल अशा क्षेत्रामध्ये झोन बदल अधिमूल्याची आकारणी टाऊनशीप धोरणाच्या धर्तीवर रेडीरेकनर दराच्या १५ % दराने केली जाईल.

७. आर्थिक प्रोत्साहने (Fiscal Incentives) (फक्त गारमेंट प्रकल्पासाठी)

राज्यातील पात्र सूक्ष्म, लघु, मध्यम व मोठ्या रेडिमेड गारमेंट निर्मिती उपक्रमांना सामूहिक प्रोत्साहन योजनेअंतर्गत एक टप्पा वरील वर्गवारीनुसार प्रोत्साहने अनुज्ञेय होतील. (उदा. “ब” तालुक्यातील घटकांना “क” तालुक्यास लागू असलेली प्रोत्साहने प्राप्त होतील.)

गारमेंट प्रकल्पासाठी विशाल अतिविशाल उपक्रमांना खालीलप्रमाणे गुंतवणूक व रोजगारावर दर्जा देण्यात येईल.

	अ व ब क्षेत्रे		उद्योग विरहित जिल्हे व नक्षलवाद प्रभावी क्षेत्र		इतर क्षेत्रे	
	गुंतवणूक (रु.कोटीत)	रोजगार	गुंतवणूक (रु.कोटीत)	रोजगार	गुंतवणूक (रु.कोटीत)	रोजगार
विशाल	२५०	१५००	५०	२५०	१००	२५०
अतिविशाल	रु. ५०० कोटी गुंतवणूक व ३००० थेट रोजगार					

७.१ विशाल/अतिविशाल प्रकल्पांसाठी पात्रता कालावधी १० वर्षांपेक्षा जास्त असल्यास प्रोत्साहने वितरणाची वार्षिक मर्यादा ही आर्थिक प्रोत्साहनाचे एकूण रकमेचा पात्रता कालावधीनुसारच्या वर्षाच्या संख्येने भागून निर्धारित करण्यात येईल. एखाद्या वर्षासाठीची प्रत्यक्ष मंजूर मर्यादा व वार्षिक प्रोत्साहने वितरण मर्यादा यामधील तफावत पुढील वर्षी विचारात घेण्याची तरतूद असेल.

७.२ उद्योग ऊर्जा व कामगार विभागाच्या शासन निर्णय क्र.पीएसआय-२०१३/प्र.क्र.५४/उद्योग-८, दिनांक ०१ एप्रिल, २०१३ आणि तदनंतर मंत्रीमंडळ उपसमिती किंवा उच्चाधिकार समितीच्या निर्णयावर आधारीत निर्गमित केलेल्या शासन निर्णय किंवा मार्गदर्शक सूचनांनुसार, विशाल प्रकल्पांना देय प्रोत्साहने ठरविण्यात येतील. पात्र विशाल व अतिविशाल घटकाकरिता अनुज्ञेय गुंतवणूक कालावधी राज्याचा “अ” आणि “ब” क्षेत्रात ८ वर्ष व इतर क्षेत्रात १० वर्ष इतका असेल. अशा उद्योगास दयावयाची एकत्रित सामूहिक प्रोत्साहने Template मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे राहतील.

७.३ महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या क्षेत्रात एखाद्या पात्र प्रकल्पाने जर अनुज्ञेय विकास कालावधीच्या आत बांधकाम पूर्णत्वाचा दाखला घेऊन वाणिज्यिक उत्पादनास सुरुवात केली तर त्यास महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाला उर्वरित विकास कालावधी करीता, भरण्यात येणारे विविध शुल्क म्हणजे पाणी शुल्क, सेवा शुल्क, अग्निशमन उपकरातून खाली नमूद केल्याप्रमाणे सवलत अनुज्ञेय करण्यात येईल.

अ.क्र.	इमारत पूर्णत्वाचा दाखला (BCC)	सवलतीचा प्रकार
१	किमान ५० % व ७५% च्या आत	१००% सेवा शुल्कातून व अग्निशमन उपकरातून माफी + पाणी शुल्कात २०% सवलत
२	किमान ७५ % व १००% च्या आत	१००% सेवा शुल्कातून व अग्निशमन उपकरातून माफी + पाणी शुल्कात ३०% सवलत
३	१०० %	१००% सेवा शुल्कातून व अग्निशमन उपकरातून माफी + पाणी शुल्कात ४०% सवलत

वरील सवलत घटकाच्या मूळ भूखंड विकसित कालावधी (Development Period) मधील उर्वरित (वरीलप्रमाणे इमारत पूर्णत्वाचा दाखला प्राप्त करून उत्पादनात गेल्याच्या दिनांकापासून) कालावधीकरिता अनुज्ञेय असेल.

७.४ या धोरणांतर्गत राज्य शासनाकडून देय करण्यात आलेली प्रोत्साहने ही केंद्र शासनातर्फे किंवा त्यांचे कोणत्याही यंत्रणेमार्फत किंवा स्थानिक प्राधिकरणामार्फत देय करण्यात आलेल्या प्रोत्साहनाशिवाय असतील.

७.५ मुद्रांक शुल्क परतावा :-

पात्र गारमेंट घटकांच्या गुंतवणूक कालावधीमध्ये खरेदी करण्यात आलेल्या जमिनीची अथवा गाळेसाठी अथवा भाडेपट्टीने घेतलेल्या जमिनीकरीता अथवा गाळेसाठी देय करण्यात आलेल्या तसेच बँक कर्जाकरिता दस्तऐवजा वरील मुद्रांक शुल्काचा परतावा/ सवलत राज्याच्या औद्योगिक धोरण- २०१३ नुसार अनुज्ञेय असेल.

७.६ प्रत्येक वर्षी सूक्ष्म, लघु व मध्यम प्रकल्प उपक्रम (MSME) आणि मोठे उपक्रम (LE) यांना अनुज्ञेय असणाऱ्या एकत्रित सवलती (Basket of Incentives) अंतर्गत अनुदानाची रक्कम ही एकूण मंजूर एकत्रित सवलतींच्या १/१० च्या मर्यादेपर्यंत असेल. प्रत्यक्ष मंजूर झालेले अनुदान आणि त्यावर्षी देय असलेले अनुदान यातील फरक पुढे देय (Carry Forward) केला जाईल.

८. औद्योगिक दराने वीज पुरवठा

रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सुक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुले (Parks)/ धोरण- २०१८ मधील

व्यावसायिक व व्यापारी सुविधांच्या व्यतिरिक्तच्या उपक्रमांसाठी औद्योगिक दराने वीज उपलब्ध करून देण्यात येईल. या धोरणातील घटकांना महाराष्ट्र वीज नियामक कंपनीच्या तरतुदीनुसार Power Distribution Franchises model स्वीकारता येईल. तसेच अपारंपारिक ऊर्जा स्रोताचा वापर करून, वीज निर्मिती व वीज वितरण तसेच वीज विक्री संबंधित पार्क क्षेत्रात करण्याची मुभा असेल. याशिवाय महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी लि. (MSEDCL) कडून त्यांच्या अधिनियमातील तरतुदीनुसार अन्य कोणत्याही विद्युत निर्मिती करणाऱ्या कंपनीकडून वीज घेण्याची मुभा या धोरणातील घटकांना असेल. तसेच Substation ते Switching Station मध्ये Access Approval देईल. याशिवाय विद्युत ग्राहक तारामधून Substation Switching Station ला Lilo of Power अनुज्ञेय राहिल. या धोरणातील घटकांना २४X७ अखंडरित्या वीज पुरवठा एक्सप्रेस फीडर मार्फत करण्यात येईल.

९. सामाईक सुविधा केंद्र:-

रेडिमेड गारमेंट निर्मिती, जेम्स अँड ज्वेलरी, सूक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक्स व अभियांत्रिकी घटक याकरीता फ्लॅटेड गाळायुक्त औद्योगिक संकुलासाठी सामाईक सुविधा केंद्र उभारण्यासाठी प्रकरण निहाय अवलोकन करून महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ मदत करेल. तसेच खाजगी उद्योग स्वतःचे सामाईक सुविधा केंद्र उभारून चालवतील. या केंद्रामध्ये प्रशिक्षण, परीक्षण, रचना इ.साठी सामाईक सुविधा असतील.

९.१ सर्व प्रकारच्या वर्गीकृत औद्योगिक क्षेत्रातील **रेडिमेड गारमेंट निर्मिती,जेम्स अँड ज्वेलरी** या सूक्ष्म, लघु व मध्यम औद्योगिक उपक्रमांच्या पत पात्रता निर्धारणासाठी (क्रेडीट रेटिंग) (एक वेळेस द्यावयाचे) प्रोत्साहने रु. ४०,०००/- (रु चाळीस हजाराच्या मर्यादेत राहून भारतीय लघु उद्योग विकास बँक (SIDBI)/ शासनाच्या अधिकृत पतपात्रता निर्धारण अभिकरणाने (Government Accredited Credit Rating Agency) केलेल्या पतपात्रता निर्धारण खर्चाच्या ७५ टक्के इतकी प्रोत्साहनात्मक रक्कम देण्यात येईल.

१०. ज्या खाजगी औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) यांनी प्रस्तुत धोरणातील तरतुदीनुसार अतिरिक्त चटईक्षेत्र निर्देशांकाचा लाभ घेतला आहे आणि कालांतराने औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) मधील बांधीव जागेचा वापर अनुज्ञेय असलेल्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त इतर प्रयोजनासाठी वापर करित असल्याचे निदर्शनास आल्यास, दंडात्मक कारवाई केली जाईल.

१०.१ जे बांधीव क्षेत्र अनुज्ञेय असलेल्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त इतर प्रयोजनासाठी वापरले जात असेल, त्या बांधीव क्षेत्रासाठी प्रचलित रेडिरेकनर दराच्या ०.३ टक्के (तीन दशांश टक्के) प्रति दिवस इतकी रक्कम दंड म्हणून आकारली जाईल.

१०.२ संबंधित खाजगी औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) यांना उद्योग संचालनालय व ज्यांनी इमारत आराखडास मंजूर केला आहे असे नियोजन प्राधिकरण यांच्या अधिकारी वर्गाचा गट प्रत्यक्ष जागेला भेट देऊन बांधीव जागेच्या गैरवापराबाबत खात्री करेल.

११. औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) च्या नोंदणी करणाबाबत.

माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहायभूत सेवा धोरण २०१५ मधील माहिती तंत्रज्ञान उद्यानांना अवलंबलेली कार्यपध्दतीच्या धर्तीवर या धोरणांतर्गत सर्व खाजगी व सार्वजनिक रेडीमेड गारमेंट, जेम्स अँड ज्वेलरी, सूक्ष्म इलेक्ट्रॉनिक व अभियांत्रिक घटकांची औद्योगिक संकुले (Industrial Parks) ना (LOI) आणि नोंदणीपत्र निर्गमित करण्यात येईल. उद्योग संचालनालयाकडून या संदर्भात स्वतंत्ररित्या मार्गदर्शक तत्वे निर्गमित करण्यात येईल.

१२. कामगार कल्याण सहाय्य (Workforce Welfare Assistance) :-

केंद्र शासनाच्या नवीन वस्त्रोद्योग धोरणानुसार ३ वर्षाकरीता ज्यांचे उत्पन्न दरमहा रु. १५,०००/- पेक्षा कमी आहे. अशा नवीन गारमेंट उद्योजकांच्या कर्मचाऱ्यांचा कामगार निर्वाह निधी " Employees Provident Fund Scheme" मधील कर्मचाऱ्यांच्या निर्वाह निधीच्या अंशदान केंद्र शासन अदा करील. "Employees Contribution of the Employees " पोटीचे संपूर्ण १२% रकमेचा परतावा केंद्र शासनाकडून करण्यात येणार आहे. केंद्र शासनाकडील योजनेचा लाभ संपल्यानंतर महाराष्ट्र शासनाकडून उक्त प्रोत्साहने घटकांच्या पुढील ३ वर्षांच्या कार्यकाळाकरीता (Operations period of the unit) परतावा स्वरूपात देण्यात येईल.

१३. प्रशिक्षण सहाय्यता :-

घटकांच्या कार्यकाळ सुरु झाल्यापासून (Commencement of the operations) प्रारंभिक ३ वर्षांच्या कालावधीकरीता, रु. ३०००, प्रतिवर्ष प्रति कर्मचारी या प्रमाणे महाराष्ट्र शासनाकडून प्रशिक्षण सहाय्यता गारमेंट घटकासाठी देण्यात येईल.

१४. सीमा शुल्क तपासणी (Custom Clearness)

प्राधिकाऱ्यांशी संपर्क साधून कालबद्ध पध्दतीने वेळेत सीमाशुल्क तपासणी करणे आणि "Star Express houses Status" दर्जा देऊन तपासणी करणे पासून शिथिलीता (Relaxation) देणे बाबत कार्यवाही करण्यात येईल. यासाठी MAITRI मार्फत समन्वय अधिकाऱ्यांची नियुक्ती केली जाईल.

१५. धोरणाचा कालावधी :

सदरचे धोरण लागू झाल्यापासून पाच वर्षांपर्यंत अस्तित्वात राहील.

*****

Policy for Industrial Parks comprising of flatted galas for Readymade Garment manufacturing, Gems & Jewellery, Micro Electronics and Engineering units-2018

1. Introduction :

- 1.1 The turnover of local textile and readymade garment industry in India in the year 2014 was 67 Billion US \$ and this industry is expected to grow up to 141 Billion US \$ by 2021. As per the statistics published by COMTRADE organization of UNO, in the year 2014, India was globally on 2nd position in export of textiles and garments. In year 2015 with 41% the stake of readymade garment was highest. However, considering only the readymade garments, India was 6th in global exports. In 2012, in exports India's stake of garments was only 5%. However, in case of Bangladesh it was 93%, Sri Lanka, 45% and in case of Pakistan, it was 19 %.
- 1.2 Readymade garment production sector is the last step in the chain of textile price and it is the highest contributor in value addition. This sector is of low capital investment and high labour demand. As per World Bank's report, if there is an increase of 10% in prices of readymade garment production from China, there will be minimum 1.2 million new job creation in readymade garment production industry in India.
- 1.3 In readymade garment production industry, the share of jobs for women in urban, semi-urban and rural areas is more than any other industry. Hence, it will give maximum benefits to women.
- 1.4 The readymade garment production industry sector needs to be given strong backing as it has an extremely high potential for employment creation. This factor is very beneficial for increasing the per capita incomes in the under developed areas of the State. In the cotton producing belt of Marathwada and Vidarbha this sector is beneficial for creation of production based employment.
- 1.5 In India, the demand for readymade garments is received through three major sources- domestic use, sector other than domestic (Institutional, Industrial & Technical sector) and export sector. Maximum portion of the readymade garment is consumed in domestic sector and in India, the readymade (60%) then sector other than domestic (21%) and then export sector (19%) is the sequence. Mumbai is prominently an export centre for high quality and new type of clothes (fashion garment). The contracts received from international quality fashion brands are a major contributor to Mumbai's readymade garment industry business. This business involves high value addition and has extreme development potential. In country's other textile clusters, Tirupur, Ludhiana, Bengaluru, Delhi / Noida / Gurgaon, Kolkata, Jaipur and Indore are included. Tirupur, Ludhiana and Kolkata are prominent centres for garments for domestic use and Bengaluru, Delhi / Noida / Gurgaon, Mumbai, Jaipur and Indore are prominent centres for knitted garments.
- 1.6 The share of gems & jewelry sector in India's GDP is 6.7% and has large contribution in India's foreign exchange earnings. In 2015-2016, by earning revenue of approximately 38.6

Billion US \$ through export, this sector has taken itself to 2nd position in exports after petroleum products. As per research and market estimates, the CAGR of gems & jewelry market in India for 2014-2019 period is expected to be approximately 15.95%. This sector is one of the fastest growing sectors and has large potential for employment generation, hence, this sector has a capacity to provide development opportunity and employment generation on a large scale in Maharashtra.

- 1.7 In Maharashtra, especially Mumbai is the main centre for diamond trade, diamond cutting and polishing, jewelry production and export. This sector is largely un-organised in nature and comprises of small manufacturers in large number. These industrial units are primarily located in urban areas and availability of space at reasonable rates is very chronic issue at these locations, because of which we will have to face the challenge in respect of growth of these units.
- 1.8 Country's need for electronics hardware is very large and to fulfill the demand in this sector, increase in productivity is being facilitated. The needs of these sectors are similar as electronics hardware and micro-electronics units area located specially in urban areas and provide employment to workforce on a large scale. Challenges in this sector for growth is the availability of land in affordable rates for production purpose.

2. Policy Objectives :

- 2.1 To make Maharashtra globally most favored place for production of readymade garments and popular brands. Also, simplification for micro, small and medium enterprises which forms a large portion of this sector to increase and develop them,
- 2.2 Creation of healthy atmosphere for the entire labour sector by considering their major aspects related to availability of land,
- 2.3 Maharashtra is an important centre for gems & jewelry production and creation. Through this policy, simplification to be done for achieving maximum level of growth and employment generation capacity in this sector,
- 2.4 To encourage micro electronics and engineering units by making available flatted galas.

3. Challenges Before Readymade Garment Production, Gems and Jewelry, Micro-electronics and Engineering Units :

Presently, these units are facing following challenges.

- (i) Availability of space at reasonable rates in urban areas especially for industrial units producing high end apparels.
- (ii) This sector being largely unorganized, necessity of enhancing the working conditions of workers in this sector.

- (iii) Non availability of healthy dwelling space for workers near their work place.
- (iv) Restrictions in labour related laws in respect of over time, employment, women workers and other aspects.
- (v) High cost of capital.

4.1 Definition of Eligible Units:

The definition of readymade garment production, gems and jewelry, micro electronics and engineering units as per this policy is:

Under this policy, "Unit" means those production units which convert cloth into usable readymade garment, mattresses, carpets, covers, curtains, embroidery cloth etc., this will also include ready cloth for packing and for all intermediate processes. The unit should hold valid Udyog Aadhar Memorandum (UAM) / Industrial Entrepreneurs' Memorandum (IEM).

Similarly, units holding valid Udyog Aadhar Memorandum (UAM) / Industrial Entrepreneurs' Memorandum (IEM), manufacturing jewelry, cutting and polishing of gems, packaging production units will be designated as gems & jewelry units.

Similarly, small engineering units and micro electronics units specified in para 9 of Maharashtra Electronic Policy - 2016 and falling under list of units defined in Electronics & ESDM Scheme of Govt. of India, based in flatted gala parks established for the purpose.

4.2 For the Industrial areas developed by MIDC and for the development of flatted galas industrial parks in rural area, Maharashtra Industrial Development Corporation will be Special Planning Authority.

4.3 Eligibility criteria for development of flatted gala industrial parks for readymade garment production, gems & jewelry, micro electronics and engineering units:

- Land owner or developer appointed by him or any company having legal entity.
- Or a lease holder having 30 years of remaining lease period with MIDC will be eligible for erection of flatted gala industrial parks for readymade garment production, gems & jewelry, micro electronics and engineering units.

4.4 Support services / facilities:

Support services / facilities means services / facilities required for carrying out business of readymade garment production, gems & jewelry, micro electronics and engineering units in flatted gala industrial complexes, which will not include the following activities:

- Malls,
- Cinema Theatres, Public Auditoriums and multiplexes,
- Residential Apartments for sale to common public.

But it will include following activities :

- Small retail shops having area not more than 1000 sq. ft. and the area under this category shall not be more than 5% of the total area for support services,
- Commercial showrooms, training institutes, common conference room for the units in parks,
- Residential apartments for workers working in above industrial parks, whose area will be within the maximum permissible carpet area decided from time to time for the Slum Rehabilitation Authority (SRA) of State Govt. Housing Department and the permissible area under this category will be within the ceiling of 20% of the total area for support services,
- The Development Commissioner (Industries) will be the competent authority for clarification of any aspects.

5. Industrial Parks :

- 5.1 Industrial building having a minimum built up area of 20,000 sq. ft. can establish Industrial Park. Out of the total built up space, minimum 80% area will have to be used for readymade garment production, gems & jewelry, registered eligible MSME production units under micro electronics sector. Maximum 20% area can be used for support services (as per para 4.4). Registered production unit means (as per para 4.1) eligible unit holding Udyog Aadhar Memorandum (UAM).
- 5.2 For Industrial Parks across the State, upto 200% additional floor space index will be admissible on 1 or basic admissible floor space index which is more depending upon availability of road width. For development of public and private parks approved and registered by Directorate of Industries, 200% additional floor space index will be admissible with or without premium on prevailing ready reckonar rate & depending upon availability of road width as below :

Sr. No.	Location of Park (as defined in PSI-2013)	Premium
1.	No Industry District & Naxalism affected area	Nil
2.	Areas other than Pune, Thane, Greater Mumbai, Kalyan-Dombivali, Mira Bhayander, Panvel, Ulhasnagar, Ambernath, Navi Mumbai, Municipal Corporation Areas, No Industry District & Naxalism affected areas	10%
3.	Pune, Thane, Greater Mumbai, Kalyan-Dombivali, Mira Bhayander, Panvel, Ulhasnagar, Ambernath, Navi Mumbai, Municipal Corporation Areas	15%

Note : However, the charging of premium will be limited to the additional FSI demanded by the developer.

6. Relaxation in Zone Restrictions:

Considering the need for Industrial Complexes comprising of flatted galas for Readymade Garments production, Gems & Jewelry, Micro electronics and Engineering units for agriculture, industry or business sector, this policy will be applicable in all zones of the state. For areas where change of zones is required, excluding agriculture and no development zone or industrial zone, the premium for zone change will be charged at the rate of 15% of the Ready Reckoner rate on the lines of Township Policy.

7. Fiscal Incentives (Only for Garment Projects)

For eligible Micro, Small, Medium & Large Readymade Garments Production Enterprises, incentives at 1 step above will be admissible under package scheme of incentives. (e.g. for units in "B" zone will get incentives admissible for "C" zone.)

Garments projects will be granted Mega and Ultra Mega status on the basis of investment & employment as below :

	A & B Zone		No Industry district & Naxalism affected areas		Other Areas	
	Investment (Rs. In crores)	Employment	Investment (Rs.in crores)	Employment	Investment (Rs. in crores)	Employment
Mega	250	1500	50	250	100	250
Ultra Mega	Rs. 500 Crores investment & 3000 direct employment					

7.1 For Mega / Ultra Mega Projects, if the eligibility period is more than 10 years then the annual limit of fiscal incentives will be decided by total amount of incentives divided by the number of years of eligibility period. There will be a provision to carry forward the difference of actual annual sanction and annual limit for incentive disbursement for any year to the next year.

7.2 The incentives to Mega projects will be decided as per Govt. resolution no. PSI-2013/C.R.54/Ind-8, dtd. 01/04/2013 of Industry, Energy & Labour Department and Govt. Resolutions or guidelines issued thereafter based on decision of Cabinet Sub-committee or High Power Committee. The admissible investment period for Mega & Ultra Mega units will be 8 years in "A" & "B" zones of the state and 10 years in other parts of the state. The incentive to be given to such units will be as per templates.

7.3 If an eligible unit in MIDC area obtains Building Completion Certificate within the admissible development period and starts commercial production, then the unit will be entitled for following concessions for the balance development period from MIDC, in payment of various charges like water charges, service charges, fire fighting cess.

Sr. no.	Building Completion Certificate	Type of Concession
1	Minimum 50% and within 75%	100% exemption in service charges and fire fighting cess + 20% concession in water charges.
2	Minimum 75% and within 100%	100% exemption in service charges and fire fighting cess + 30% concession in water charges.
3	100%	100% exemption in service charges and fire fighting cess + 40% concession in water charges.

Above concessions will be admissible during the balance period of the original development period for the plot. (from the date of commencement of production after obtaining Building Completion Certificate).

7.4 The incentives offered by State Government under this policy will be over and above the incentives given by Central Government or any of its organisation or Local Authority.

7.5 Stamp Duty Reimbursement :

Stamp duty reimbursement will be admissible to the eligible Garment units as per the Industrial Policy of the State - 2013, during their investment period for purchase of land or gala or; land or gala taken on lease and documents for bank loan.

7.6 For MSME & Large units, under the Basket of Incentives, the ceiling of annual amount of grant will be 1/10 th of the total sanctioned incentives. The difference of actual sanctioned incentives and the incentives admissible during that year will be carried forward.

8. Electric Supply at Industrial Rate.

Electric supply will be provided at Industrial rate for such activities except commercial & professional activities under this policy. The approved Industrial Parks and the garment units therein can accept Power Distribution Franchise Model of Maharashtra Electric Distribution Company Ltd.. Also, power generation and distribution using non-conventional energy source and sale of electricity to concerned garment units in Industrial Parks comprising of flatted galas will be permitted. The units under this Policy can source electricity from any other power generating company as per the provisions of MSEDCL Act. Also, access approval will be given between sub-station to switching station. Apart from this, LILO of power will be admissible through electric consumer's wires from sub-station to switching station. For units in Industrial Park comprising of flatted galas, 24 X 7 continuous power supply will be given through express feeder.

9. Common Facility Center

For creation of Common Facility Center for industrial complex comprising of flatted galas for Readymade Garment production, Gems & Jewelry, Micro Electronics and Engineering units, MIDC will help by perusing on case to case basis. Also, private industries can construct and run its own Common Facility Center. Common facilities like Training, Testing, Designing etc. will be provided in such center.

- 9.1 Incentives equal to 75% of the expenditure incurred for credit rating, subject to a ceiling of (to be given one time) of Rs. 40,000 will be given to Readymade Garments Production, Gems & Jewelry, Micro Electronics and Engineering units, in all types of classified industrial zones for credit rating from SIDBI / Government Accredited Credit Rating Agency.

10. Penal Action for Mis-use of Premises

Penal action will be taken against private industrial parks which have availed benefits of additional FSI as per the provisions of this policy and later on it is found that the built up space in the industrial park is being used for purpose other than that is admissible.

- 10.1 A penalty equal to 0.3% of the prevailing ready reckoner rate per day will be charged for the built up space which is being used for purpose other than the permissible purpose.
- 10.2 A team of officers from Directorate of Industries and the Planning Authority which has sanctioned the building plan will visit the industrial park and verify the misuse of the built up space.

11. Registration of Industrial Parks :

A Letter of Intent (LOI) and Registration will be issued to all Private and Public Industrial Parks for Readymade Garment, Gems & Jewelry, Micro Electronics and Industrial units on the lines of Information Technology Parks as per procedure adopted in IT/ITeS Policy - 2015. Procedural guidelines for this will be issued separately by the Directorate of Industries.

12. Workforce Welfare Assistance:

As per new Textile Policy of Government of India, the provident fund contribution under Employees Provident Fund Scheme, of employees in new garment industry, having monthly salary less than Rs. 15,000/- will be paid by the Central Government. The entire 12% amount of employees' contribution will be refunded by the Central Government. After the benefit under Central Government Scheme is over, the Government of Maharashtra will refund the above incentives during next 3 years of the operative period of the unit.

13 Training Assistance :

After commencement of operations of unit, Training Assistance of Rs. 3,000/- per year per employee for initial 3 year period will be given by Government of Maharashtra to garment units.

14. Custom Clearance :

The authorities will be contacted for customs clearance in time bound manner and for relaxation from checking to be given by granting "Star Export House" status. A Liasoning Officer from MAITRI cell will be appointed for this work.

15. Policy Period :

This policy will be in force for five years from the date of approval.

*****